

نگاهی به سخنرانی‌های انجام شده در همایش ملی نفت و سیاست خارجی

نفت؛ گرانیگاه همه بحث‌ها

سخنرانان در همایش با ارزیابی آخرین ظرفیت‌های صنعت نفت ایران و تطابق آن با شرایط حاکم بر سیاست خارجی دیدگاه‌های کاربردی و نظری خود را حول دو محور نفت، ایران و سیاست خارجی و نظام بین‌الملل و امنیت انرژی، ارائه کردند.

تحریم بین‌المللی و تأثیر آن بر صنعت نفت، رقابت در حوزه گاز (ایران، قطر، روسیه)، اقتصاد سیاسی دیپلماسی انرژی منافع و امنیت ایران، امنیت انرژی جهانی و نقش ایران، خصوصی سازی و صنعت نفت، بخش خصوصی و سیاست‌های نفتی، بررسی نظری توان‌مندی ایران برای حضور موثر در بازارهای جهانی نفت، نظام بین‌الملل و امنیت انرژی، نفت و ژئواکونومیک و امنیت ملی ایران، نقش بالقوه ایران در تعاملات نفتی و گاز حوزه دریای خزر، تعامل نفت و سیاست خارجی در ایران، رهیافت تنش‌زدایی، ملی‌گرایی در صنعت نفت، دیپلماسی انرژی و لزوم استفاده از آن برای تأمین منافع ملی ایران در جهان، ناکارآمدی اهرم نفت در تحقق اهداف راهبردی سیاست خارجی؛ دیپلماسی انرژی ایران پس از جنگ سرد، ایران و فرصت‌های جهانی صنعت نفت برخی از موضوعاتی بودند که در این همایش به آنها پرداخته شد.

جایگاه و نقش تعیین کننده انرژی در اقتصاد جهان و پیوستگی آن با سیاست خارجی و دیپلماسی از جمله مواردی است که توجه سیاست‌مداران در کشورهای مختلف را همواره به خود جلب کرده است. مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام در این ارتباط و به دلیل پیوستگی میان دو بخش اقتصاد و سیاست در سال ۱۳۸۶ همایش ملی "سیاست خارجی توسعه‌گرا" را با هدف تأکید بر ضرورت نگرشی نو به سیاست خارجی و توجه به نقش و اهمیت سیاست خارجی در فرایند توسعه اقتصادی، برگزار کرد. اسفند امسال نیز دومین همایش ملی با عنوان "نفت و سیاست خارجی" برگزار شد.

همایش ملی "نفت و سیاست خارجی" توسط معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی و در زمینه‌های دیپلماسی و امنیت انرژی، ساختار نوین اقتصاد بین‌الملل و جایگاه انرژی ایران، جایگاه انرژی ایران در سطح منطقه؛ تهدیدها و فرصت‌ها، نقش روسیه و اتحادیه اروپا در بازار انرژی ایران، صنعت نفت و تحریم‌ها، جایگاه انرژی در چشم انداز ۲۰ ساله در ایران و نقش بخش خصوصی در صنعت نفت و سیاست‌های نفتی موضوعات مورد بحث در این نشست یک روزه بود.

دکتر حسن روحانی رییس مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص نظام راه ورود سرمایه به ایران تعامل با دیانت

دکتر حسن روحانی رییس مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص نظام گفت: برای امنیت تولید، توزیع و صادرات نفت سیاست خارجی نقش بسیار موثر و اساسی دارد و با یک سیاست مدیرانه است که می‌توانیم از نفت به خوبی بهره‌برداری کنیم. اقتصاد نمی‌تواند از سیاست خارجی جدا باشد و همواره بین این دو پیوندهای

مستحکمی وجود دارد. اقتصاد قوی بدون سیاست خارجی مدیرانه امکان‌پذیر نیست و بالعکس. وی در سخنانش با ویژه خواندن جایگاه نفت در میان بخش‌های اقتصادی، خاصه در ارتباط با ایران خاطر نشان کرد: در منطقه ما و جهان همواره با یک دید خاصی به نفت نگاه شده است. مصرف‌کنندگان یا آنها که اهل تقاضا هستند هیچ‌وقت با یک نیت درست و صادقانه و بر مبنای روابط عادلانه به کشورهای نفت خیز نگاه نکردند، بلکه همواره به دنبال ارزان‌تر بردن نفت و تسلط بر چاه‌های نفت بودند. معمولاً تولید در ایران صیانتی نبوده است، بلکه دولت‌ها همواره به دنبال تولید بیشتر و سود بیشتر بوده‌اند، به همین دلیل هم همیشه بحث عمده در این زمینه قیمت نفت در ایران و دنیا بوده است. روزی هم که قیمت نفت را پایین می‌آوردند آنقدر بر آن مالیات می‌بستند که برای مصرف‌کننده واقعی قیمت بسیار بالایی بود.

روحانی با اشاره به قیمت امروز نفت خاطر نشان کرد: در سال‌های ۱۹۷۳ و ۱۹۷۴ که قیمت نفت بالا رفت و به حدود ۱۱ دلار رسید هر اونس طلا

حدود ۱۰۰ دلار بود. اکنون هر اونس طلا حدود ۱۲۰۰ دلار یعنی ۱۲ برابر شده است و با همین معیار اگر بخواهیم قیمت نفت را به دست بیاوریم حداقل قیمت هر بشکه آن باید ۱۳۸ دلار باشد.

وی با اشاره به تشکیل اوپک، که سبب دستیابی کشورهای تولیدکننده نفت به حقوقشان البته تا حدودی شد، افزود: اما مصرف‌کنندگان نفت به جای اینکه با سیاست درست با تولیدکنندگان رفتار کنند از زاویه استثمار و تسلط بر چاه‌های نفت برخوردار کردند و نفت را به جای نعمت به نعمت تبدیل کردند. این روند به شکلی ادامه یافت که دو طرف از نفت به مثابه یک اسلحه استفاده کردند. نقطه بروز این مساله در سال ۱۹۷۳ بعد از جنگ رمضان بین اعراب و اسرائیل بود که تولیدکنندگان از حربه نفت استفاده کردند و البته مصرف‌کنندگان نیز از حربه نفت استفاده برده‌اند و می‌برند و از آن برای اعمال فشار بهره می‌گیرند.

روحانی اظهار داشت: رویکرد تقابل بین مصرف‌کننده و تولیدکننده از ابتدا وجود داشته است و در جنگ خلیج فارس به گونه‌ای بود که اساساً این

جنگ را به جنگ نفت تبدیل کرد. عراق به دنبال نفت کویت به این کشور حمله کرد و آمریکا به دنبال نفت منطقه بر علیه عراق لشکرکشی کرد.

وی سپس با اشاره به استفاده ایران از حربه نفت در مقطع‌هایی، تصریح کرد: اولین بار ایران در ۱۳۵۸ وقتی در پی تسخیر لانه جاسوسی از سوی آمریکا تهدید شد از حربه نفت استفاده کرد و فروش نفت خود را به شرکت‌های آمریکایی تحریم کرد. در سال‌های بعد که ایران با تحریم‌های مختلف مواجه بود این بار آمریکایی‌ها از نفت به عنوان حربه علیه ایران استفاده کردند. در دوره بیل کلینتون شرکت‌های آمریکایی به دستور دولت‌شان خرید نفت از ایران را تحریم کردند و سپس با قانون داماتو هرگونه سرمایه‌گذاری در بخش‌های نفت و گاز ایران تحریم شد.

روحانی تأکید کرد: امروز هم در مساله هسته‌ای، که حق مسلم ایران است، باز هم متوسل به حربه نفت می‌شوند و در بحث تحریم‌ها علیه ایران موضوع تحریم فروش بنزین و یا تحریم خرید نفت را پیش می‌کشند.

عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام با بیان اینکه مساله نفت از ابتدا با یک رویکرد امنیتی نیز مواجه بوده است گفت: اگر این رویکرد به یک رویکرد تعاملی بین مصرف‌کننده و تولیدکننده تبدیل شود و نگاه به یک بازار یک‌پارچه نفت که برای آینده بشریت ضروری است، باشد و از آن صیانت شود هیچ وقت بین تولیدکننده و مصرف‌کننده تقابل به وجود نمی‌آید، بلکه به یک نقطه اشتراک که به نفع همه جهان باشد می‌رسیم تا دو طرف به سمت یک رویکرد توسعه‌ای و جهانی حرکت کنند.

وی در ادامه سخنانش به اهمیت میادین مشترک میان ایران و کشورهای همسایه اشاره کرد و گفت: باید با دید منافع ملی کشورها و ملت‌ها به این میادین نگاه شود. ما با عراق ۲۸ میدان مشترک داریم و به تازگی برخی از آنها را عراق به مناقصه گذاشته است، به ویژه در سال گذشته میلادی که برخی از آنها تا پای قرارداد هم پیش رفته است.

وی تأکید کرد: وظیفه سیاست خارجی است که صنعت نفت را در این عرصه همراهی کند. همچنین ایران چهار میدان مشترک با امارات متحده عربی، چهار میدان مشترک با عربستان، یک میدان با ترکمنستان، یک میدان با عمان و یک میدان مشترک گازی با کویت و سه میدان مشترک با قطر دارد. یک میدان مشترک هم در دریای خزر با آذربایجان داریم. یعنی در مجموع ۴۳ میدان مشترک با هشت کشور

منطقه داریم که اگر بتوانیم با این همسایگان در قالب یک کمیته فنی به بحث و تبادل نظر بپردازیم و مسائل فنی، تخصصی، نحوه اکتشاف، استخراج و تولید را بررسی کنیم به نفع دو طرف خواهد بود، اما اگر در این خصوص به یک رقابت ناسالم برسیم و هر کدام جداگانه به اکتشاف، استخراج و تولید اقدام کنیم بهره‌وری ما به حداقل می‌رسد.

روحانی گفت: باید تلاش کنیم میادین مشترک نفت و گاز در اولویت‌های کاری ما باشد که اگر در این خصوص فعال نشویم همسایگان مان فعال خواهند بود.

وی در ادامه گفت: تا کنون حدود ۴۴ درصد از منابع نفت خام خود را استفاده کرده‌ایم. از ابتدای کشف نفت تا سال ۱۳۵۷، ۲۷/۷ میلیارد بشکه نفت خام تولید داشته‌ایم. از ۱۳۵۷ تا ۸۷، ۳۷/۶ میلیارد بشکه نفت خام تولید کرده‌ایم. یعنی در مجموع ۶۵/۳ درصد از ذخایر نفت خود را مصرف و یا صادر کرده ایم و آنچه باقی مانده است ۸۵ میلیارد بشکه نفت خام است.

روحانی: تاکنون در مجموع ۶۵/۳ درصد از ذخایر نفت خود را مصرف و یا صادر کرده ایم و آنچه باقی مانده است ۸۵ میلیارد بشکه نفت خام است

وی خاطرنشان کرد: جایگاه ایران در تولید و صادرات در نفت و گاز دارای اهمیت است و هم‌اکنون ایران جایگاه دوم را در منطقه دارد و عربستان پیش‌تاز است. ما توانسته‌ایم جایگاه خود را در چند سال گذشته حفظ کنیم و البته بسیار مهم است که این جایگاه حفظ شود، اما برخی از کشورها خیز برداشته‌اند تا جایگاه خود را ارتقا ببخشند. روحانی بر جلب سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری

تأکید کرد و گفت: مهم است که برای توسعه میادین خود سرمایه‌گذاری خارجی را جذب کنیم و کار سیاست خارجی است که این مسیر را برای بخش نفت تسهیل کند.

وی همچنین خاطرنشان کرد: توسعه بخش فناوری نیاز به آن دارد که در سیاست خارجی خود فعال عمل کنیم. ضریب بازیافت ما در بخش تولید بسیار مهم است و مهم است میزان بازیافت ما از نفت در حال حاضر که حدود ۲۶ درصد است به کمک فناوری‌های روز و پیشرفته ارتقا ببخشیم. اگر بتوانیم حتی یک درصد این مقدار را بالا ببریم توانسته‌ایم ۵ میلیارد بشکه نفت به دست آوریم که از رهگذر آن چیزی حدود ۳۵۰ میلیارد دلار، براساس قیمت هر بشکه ۷۰ دلار، عایدمان می‌شود.

وی تأکید کرد: باید با فعال شدن سیاست خارجی و رویکرد تعاملی با دنیا سرمایه مورد نیاز در بخش نفت را جذب کنیم و از سویی فناوری لازم را برای ارتقای این صنعت به کار گیریم. آنهایی که به این نکات توجه ندارند باید بدانند که گاهی برخی شعارهای تند و بی‌حساب ضررش برای منافع ملی بسیار زیاد است، در حالی که یک گام درست در این مسیر می‌تواند به نفع کشور باشد.

عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام در ادامه به موضوع شدت انرژی در ایران اشاره کرد و گفت: ما در حال حاضر نفت را در داخل تلف می‌کنیم. اگر ۱۵۰۰ میلیون بشکه کل تولید نفت ما در سال باشد ۹۰۰ میلیون بشکه را صادر و ۶۰۰ میلیون بشکه را در داخل مصرف می‌کنیم که این میزان رقم بالایی است و اگر مصرف به همین متوال باشد تا سال ۱۳۹۹ به جایی خواهیم رسید که کل تولید خود را اگر در داخل مصرف کنیم هم کم می‌آوریم و باید از خارج نفت وارد کنیم.

روحانی اظهار امیدواری کرد هدفمند کردن یارانه‌ها بتواند جلوی مصرف بی‌رویه را بگیرد، اما مساله‌ای که به اعتقاد او می‌تواند در این خصوص تسهیل‌کننده باشد موضوع تکنولوژی و استانداردسازی تجهیزات گرمایی و خودروها و سایر گالاهای صنعتی در داخل است که در مقایسه با دنیا غیرقابل قبول است.

روحانی خاطرنشان کرد: در تحقق امنیت تولید، توزیع و صادرات نفت، سیاست خارجی نقش بسیار موثر و اساسی دارد و با یک سیاست مدیرانه می‌توان از نفت به خوبی بهره‌برداری کرد.

وی تأکید کرد: باید به جای فضای تقابلی و امنیتی به دنبال فضای تعامل و همکاری باشیم.

بیژن نامدار زنگنه وزیر نفت دولت اصلاحات راهبردی درست در اوپک: تعامل در عین رقابت

بیژن نامدار زنگنه وزیر نفت دولت اصلاحات در همایش ملی نفت و سیاست خارجی گفت: یکی از اصولی که در دولت اصلاحات پذیرفته بودیم و براساس آن راهبردهایمان را تنظیم می‌کردیم پذیرش اصل تعامل با تولیدکنندگان بزرگ در اوپک، در عین رقابت بود.

او گفت: اوپک سازمان رقبا برای همکاری است. هرکسی به اوپک می‌آید می‌خواهد سر بقیه کلاه بگذارد و منافعی را از جیب دیگران درآورد. در واقع، اگر سیاست‌مداری در پی حداکثر کردن منافع دیگری باشد باید به او شک کرد.

زنگنه توضیح داد: ما در دولت اصلاحات گفتیم می‌خواهیم فحش ندهیم، مودب صحبت کنیم، به رهبران کشورها تهمت نزنیم، در واقع، در جلسه‌ها محکم و مودبانه صحبت می‌کردیم و در بیرون با احترام برخورد می‌کردیم. ما براساس این سیاست بود که به عربستان بی‌احترامی نکردیم و پذیرفتیم با تعامل با تولیدکنندگان بزرگ منافع‌مان بیشتر حفظ می‌شود.

او ادامه داد: برای رسیدن به هدف تعریف شده یعنی دست یافتن به قیمت مناسب فروش نفت و مشتقات آن از یک طرف با تحریم مواجه بودیم و از طرف دیگر با تولیدکنندگان بزرگ مثل عربستان مشکل داشتیم، اما با همین سیاست توانستیم بسیاری از دشواری‌ها را حل کنیم. من اعتقاد دارم واقعیت‌هایی در جهان وجود دارند که باید به آنها توجه کرد. جهان ایستا نیست و جهان دهه‌های ۶۰ و ۷۰ با جهان فعلی فرق دارد. باید تغییر را پذیرفت. جنگ سرد مختصاتی داشت و امروز مختصات دیگری در جهان وجود دارد.

زنگنه گفت: به عقیده من سیاست عربستان هم براساس همین تغییرات بعد از ۱۱ سپتامبر متفاوت شد و از "مشارکت سستی در بازار" به

"قیمت منطقی" تغییر کرد. ما در سیاست‌هایمان همراهی با مصرف‌کنندگان را گنجانیدیم. گفتیم با مصرف‌کنندگان رفتار دوستانه باید داشته باشیم، ناسزا نمی‌گوییم و تعامل می‌کنیم. ما سیاست‌هایی در دستور کارمان قرار دادیم و در مقابل تحریم آمریکا طوری عمل کردیم که همه کشورها جز خود آمریکا این تحریم را دور زدند.

زنگنه سپس به فعالیت برای جلب سرمایه خارجی اشاره کرد و افزود: برای فعال کردن دیگر کشورها به ژاپن گفتیم ۴/۳ میلیارد دلار به ما وام بدهد تا توسعه میدان آزادگان را به آنها بدهیم. برای حضور چین در میدان یادآور آن از آنها خواستیم "ال ان جی" از ما بخرند. در مورد هند هم همین کار را انجام دادیم.

زنگنه: در سال‌های تصدی دولت اصلاحات ۳۰ میلیارد دلار سرمایه به بخش نفت تزریق شد و ۱۸ میلیارد دلار برای پتروشیمی جذب کردیم

وی افزود: در سال‌های تصدی دولت اصلاحات ۳۰ میلیارد دلار سرمایه به بخش نفت تزریق شد و ۱۸ میلیارد دلار برای پتروشیمی جذب کردیم. ظرفیت تولید نفت کشور از ۳ میلیون ۸۵۰ هزار بشکه در سال ۷۶ به ۴ میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه ۷۴ رسید. همچنین سهم گاز در سید انرژی از ۳۷ درصد به ۶۰ درصد رسید و با ارجاع کار به صنایع داخلی ۵۰ هزار نفر به طور مستقیم در عسلویه مشغول به کار شدند و ۱۰۰ هزار نفر به طور غیر مستقیم در صنایع پایین دستی اشتغال داشتند.

او گفت: در کشورهای نفت خیز جهان سوم، وزارت نفت، وزارت خارجه دوم تلقی می‌شود برای همین بود که ما ماهی یک بار با حضور رئیس کل بانک مرکزی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، وزارت خارجه و وزارت امور اقتصادی و دارایی جلسه‌ای در حضور رئیس‌جمهور تشکیل می‌دادیم تا سیاست‌های کلان بخش نفت را تدوین کنیم.

او ادامه داد: امروز از افزایش تولید و حفظ رتبه ایران در بازار جهانی نفت صحبت می‌شود، اما باید

بدانیم که رتبه ما با چه سهمی از بازار و چه نسبتی با مقایسه با تولیدکنندگان منطقه‌ای حفظ می‌شود. همین که رتبه دوم اوپک را داشته باشیم کافی نیست. هشت سال پیش نسبت ما به عربستان ۵۰ درصد بود و رتبه دوم را داشتیم اما حالا این نسبت زیر ۴۰ درصد است. قبل از انقلاب نسبت تولید ما به عربستان ۸۰ درصد بود، اما بعد از انقلاب این رقم را دوطلبانه به ۲۰ درصد کاهش دادیم و بعد هم جنگ تحمیلی شروع شد. ما نه تنها با هدف اقتصادی صرف بلکه با هدف ارتقای توان امنیتی ملی باید بر ظرفیت‌سازی تولید نفت و اجرای سریع طرح‌های تولید نفت تاکید کنیم.

ما در دولت اصلاحات آگاهانه پارادایم حاکم بر نفت را تغییر دادیم و گفتیم نفت درآمد نیست، بلکه ثروت بین نسلی است و از طریق آن باید اقتصاد متکی به نفت را تبدیل به اقتصاد قدرتمند کنیم، یعنی بر پایه قدرت نفت اقتصاد را بنا کنیم، نه اینکه بودجه ما متکی به نفت باشد. این کار برای ما پرهزینه بود. حساب ذخیره را درست کردیم و آگاهانه دسترسی دولت به نفت را محدود کردیم. مثلاً در برنامه سوم به طور متوسط ۱۵ دلار از فروش هر بشکه نفت را در بودجه گنجانیدیم و این رقم در برنامه چهارم ۲۳ دلار شد.

او اضافه کرد: ما سعی می‌کردیم بودجه توسعه میادین نفتی و گازی را از خارج تامین کنیم و پول داخلی را به توسعه بخش‌های دیگر اقتصاد اختصاص بدهیم. در دولت اصلاحات کاهش وابستگی نفت به بودجه عمرانی اتفاق افتاد. همین جتا تاکید می‌کنم اگر کشوری نتواند برای صنعت نفت خود از فنانانس و سرمایه خارجی استفاده کند با علامت خیلی بدی مواجه شده است.

او همچنین با اشاره به اهمیت توسعه میادین مشترک گفت: من آن زمان هم که وزیر بودم یک‌بار به نمایندگان مجلس گفتم حکایت شما در پرسیدن سوال از من که چرا قرارداد گران بسته‌اید... حکایت این است که کوهی از طلا در مرز مشترک ما با یک کشور ریخته شده و ما باید برای بردن سهم‌مان لودر اجاره کنیم. در چنین وضعیتی کشوری پیروز است که زودتر و بیشتر برود. حالا شما به جای اینکه ببینید چقدر از ثروتمان را آورده‌ایم درباره قیمت اجاره لودر از من سوال می‌کنید.

او اضافه کرد: متأسفانه تخریب‌های میدان‌های نفتی را کسی نمی‌بیند، اما تخریب یک معدن شن و ماسه به چشم همه می‌آید. آن وقت بعضی‌ها می‌گویند ما از همه دنیا بهتر بهره‌برداری می‌کنیم.

اکبر تورکان، مدیر عامل سابق شرکت نفت و گاز پارس به جای صادرکننده، واردکننده گاز شده‌ایم
اکبر تورکان، مدیر عامل سابق شرکت نفت و گاز پارس و معاون پیشین وزیر نفت، دیگر سخنران این جلسه بود.

وی گفت: در ایران چون رشد تولید با مصرف همراه بوده ما به جای اینکه صادرکننده گاز شویم واردکننده آن شده‌ایم. ما هرچه گاز تولید کرده‌ایم به مصرف رسانده‌ایم. وی در مورد رقابت ایران و روسیه در بازار گاز نتیجه آن را از بین رفتن منافع هر دو کشور دانست و افزود: ما نباید بازبچه قدرت‌هایی شویم که می‌خواهند از توانایی ایران برای رقابت با روسیه و پایین کشیدن قیمت گاز استفاده کنند.

تورکان افزود: تقویت روسیه در بازار اروپا موقعیت ما را ارتقا می‌دهد. باید بگذاریم روسیه قیمت را کنترل کند و به سقف ممکن برساند.

تورکان با اشاره به اینکه روسیه اولین دارنده ذخایر گاز در جهان است گفت: پس از روسیه ایران و قطر قرار دارند. در این سال‌ها قطر با افزایش تولید توانسته مانند روسیه خود را به عنوان یک صادرکننده گاز مطرح کند، اما در ایران چون رشد تولید با مصرف همراه بوده ما به جای اینکه صادرکننده گاز شویم واردکننده آن شده‌ایم.

وی ادامه داد: مصرف در بخش خانگی یعنی بخشی که نقشی در تولید ناخالص داخلی ندارد بالا رفته به این ترتیب ما هرچه گاز تولید کرده‌ایم به مصرف رسانده‌ایم.

تورکان اضافه کرد: بررسی‌ها نشان می‌دهد ما بیش از ۵ میلیون بشکه معادل نفت خام در روز انرژی مصرف می‌کنیم، در حالی که ترکیه با تولید ناخالص داخلی دو برابر ما روزی ۶۸۰ هزار بشکه نفت و معادل آن را مصرف می‌کند.

وی به ضرورت کنترل مصرف و تدوین استراتژی صادرات گاز اشاره کرد و گفت: روسیه استراتژی

صادراتی‌اش را بر مبنای خط لوله تعریف کرده و قطر بر مبنای الان‌جی. ما هم باید بدون اینکه از الان‌جی غافل شویم استراتژی‌مان را بر صادرات گاز از طریق خط لوله بگذاریم چراکه قدرت ما در صادرات گاز با خط لوله است.

دکتر محمد حسین عادل‌ی رئیس مؤسسه مطالعاتی روند

مه‌ار و فرسوده کردن هدف تحریم است

یکی از سخنرانان این همایش دکتر عادل‌ی رئیس مؤسسه مطالعاتی روند و رئیس کل اسبق بانک مرکزی بود که درباره آثار تحریم اقتصادی صحبت کرد.

او ابتدا درباره به انواع تحریم اقتصادی اشاره داشت و گفت: تحریم‌ها عمدتاً سه نوع‌اند. تحریم‌های یک جانبه که کشوری بر علیه کشور دیگر اعمال می‌کند. دوم تحریم‌های بین‌المللی مصوب شورای امنیت سازمان ملل که از نوع تحریم‌های الزامی و کشور ملزم به رعایت آن هستند. اجرا نکردن این نوع تحریم‌ها تخلف محسوب می‌شود و بعضاً در

تحریم‌ها تخلف محسوب می‌شود و بعضاً در

عادل‌ی: تحریم در میان مدت و بلندمدت توان کشور را فرسوده می‌کند و موجب عقب افتادگی نسبی کشور مقابل می‌شود

صورت عدم اجرا اشخاص حقیقی و حقوقی آن قابل پی‌گرد هستند. سوم تحریم‌های گروهی و داوطلبانه که طی آن تعدادی از کشورها صدور و یا ورود کالا و یا خدمات برخی اقلام را به برخی کشورها داوطلبانه محدود می‌کنند مانند گروه معروف به استرالیا که کالاهای صدور دو منظوره را به کشورهایی مانند ایران محدود و تحریم کرده است.

عادل‌ی افزود که هدف از تحریم اقتصادی اعمال فشار از سوی کشور تحریم‌کننده علیه کشور هدف به منظور تغییر رفتار و یا تغییر موضع است. در بررسی‌های صورت گرفته از تحریم‌های اقتصادی انجام شده از دهه ۱۹۶۰ معلوم شده است که کشورهای تحریم‌کننده در رسیدن به این هدف خود یعنی تغییر رفتار کشور هدف موفق نبوده‌اند.

تنها در یکی دو مورد آفریقای جنوبی و لیبی که این کشورها مشمول تحریم‌های شورای امنیت با اجماع بین‌المللی بوده‌اند تحریم‌ها بسیار مؤثر بوده و نهایتاً منجر به تغییر رفتار شده‌است.

دکتر عادل‌ی گفت در عین حال علت اینکه کشورها همچنان از اهرم تحریم اقتصادی استفاده می‌کنند احتمالاً هدف دیگری است، هدفی که اگر چه در دهه‌های گذشته وجود نداشت، ولی امروزه هدف اصلی به نظر می‌رسد. هدف تحریم‌های امروزی کنترل و مه‌ار کشور مقابل و فرسوده کردن توان کشور در بلند مدت است. در واقع از طریق تحریم اقتصادی هر چند کشور هدف رفتار خود را تغییر نمی‌دهد، ولی از این طریق تا حدود زیادی کنترل و مه‌ار می‌شود و کشور تحریم‌کننده به‌طور نسبی و در مدیریت کنترل خود موفق می‌شود. تحریم در میان مدت و بلندمدت توان کشور را فرسوده می‌کند و موجب عقب افتادگی نسبی کشور مقابل می‌شود. عادل‌ی افزود اگر این هدف را برای تحریم‌های اقتصادی امروز در نظر بگیریم باید بگوئیم که کشورهای تحریم‌کننده در رسیدن به این هدف خود نسبتاً موفق بوده‌اند. البته همچنان کشورهای هدف با بررسی هزینه و فایده برای خود، مختارند در مورد تغییر رفتار خود تجدید نظر بکنند یا نکنند. البته هر قدر گروه داوطلبانه تحریم‌کننده گستره یا قطعنامه شورای امنیت شمول بیشتری داشته باشند فرسودگی بیشتر است و مدیریت کنترل و مه‌ار بیشتری اعمال می‌شود.

در ادامه این گزارش مقالات دکتر سیدغلامحسین حسن تاش - عباس ملکی و سیدحمید حسینی ارائه شده به کنفرانس درج می‌شود. ●